

Vergaderjaar 2025–2026

36 894

Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, Het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's: Een cultuurkompas voor Europa

C

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 13 april 2026

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹ heeft schriftelijk overleg gevoerd met de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over de **commissiemededeling over een cultuurkompas voor Europa**. Bijgaand brengt de commissie hiervan verslag uit. Dit verslag bestaat uit:

- De uitgaande brief van 11 februari 2026.
- Een uitstelbericht van 9 maart 2026.
- De antwoordbrief van 31 maart 2026.

De griffier van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
De Graag

¹ Samenstelling:

Van Apeldoorn (SP), Beukering (Fractie-Beukering), Van Bijsterveld (JA21), Doornhof (CDA), Fiers (GroenLinks-PvdA), Van Gasteren (Fractie-Van Gasteren), Van der Goot (OPNL), Jaspers (BBB), Karaaslan-Kilic (D66), Kemperman (FVD), Van Kesteren (PVV), Van Knapen (BBB), Lagas (BBB), Van Meenen (D66), Musa (VVD), Nicolai (PvdD), Perin-Gopie (Volt), Ramsodit (GroenLinks-PvdA), Rietkerk (CDA) (voorzitter), Van Rooijen (50PLUS), Roovers (GroenLinks-PvdA), Rosenmüller (GroenLinks-PvdA), Van de Sanden (Fractie-Van de Sanden), Straus (VVD), Talsma (ChristenUnie), Veldhoen (GroenLinks-PvdA) (ondervoorzitter), Visseren-Hamakers (Fractie-Visseren-Hamakers), De Vries (SGP), Walenkamp (Fractie-Walenkamp)

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Den Haag, 11 februari 2026

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft met belangstelling kennisgenomen van de Mededeling van de Europese Commissie over een cultuurkompas voor Europa² (hierna: de Mededeling). De leden van de fracties van de **BBB**, **D66** en **Volt** hebben naar aanleiding hiervan een aantal vragen en opmerkingen. De leden van de fractie van JA21 sluiten zich bij de vragen en opmerkingen van de BBB aan.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de BBB

Omdat de Mededeling volgens de fractieleden van de **BBB** een aanzienlijke uitbreiding van de activiteiten van de Europese Commissie op het terrein van cultuur betreft, vragen zij de regering om een toelichting en wisselen graag van gedachten over de inhoud en de gevolgen van de uitbreiding aan de hand van onderstaande onderwerpen.

Subsidiariteit, autonomie van regio's en plattelandstoets

De fractieleden van de BBB vragen hoe de regering de verenigbaarheid van het Europees cultuurkompas beoordeelt met het uitgangspunt van de BBB dat cultuurbeleid primair een verantwoordelijkheid is van lidstaten, provincies en gemeenten. Ziet de regering risico's van feitelijke competentieverschuiving richting de EU?

Kan de regering garanderen dat het cultuurkompas geen verplichtingen oplegt aan gemeenten en provincies om hun cultuurbeleid aan te passen, bijvoorbeeld rond participatienormen, toegankelijkheidsvereisten of programmeringsrichtlijnen?

Is de regering bereid om bij de verdere uitwerking in Brussel expliciet een plattelandstoets te hanteren, zodat beleid niet uitsluitend wordt getoetst aan stedelijke maatstaven maar ook aan de realiteit van kleine kernen, dorpen en regio's?

Kansen voor platteland, kleine kernen en regionale identiteit

Deze leden vragen of de regering ziet dat de EU in het cultuurkompas expliciet ruimte biedt voor versterking van plattelandscultuur, streekidentiteit, dorpshuizen, fanfares, bloemencorso's, regionaal erfgoed en cultuurverenigingen. Hoe gaat de regering ervoor zorgen dat deze kansen daadwerkelijk in de Nederlandse regio's landen?

Wil de regering samen met provincies verkennen welke platteland regio's (zoals Drenthe, Zeeland, de Achterhoek, Noord-Limburg, Friesland) het meest zouden kunnen profiteren van EU-steun voor cultuur, leefbaarheid en streekeigen erfgoed?

Is de regering bereid om EU-middelen gericht in te zetten voor kleinschalige regionale en lokale cultuurverenigingen, zoals beoefenaars van

² COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa.

streektafen, volkscultuur, historische verenigingen, schutterijen en dorpskoren?

Eerlijke spreiding van middelen en versterken van lokale infrastructuur

De fractieleden van de BBB streven ernaar dat meer dan de helft van de beschikbare cultuurmiddelen ten goede zou moeten komen aan initiatieven buiten de Randstad. Zij vragen of de regering bereid is de gelden uit het cultuurkompas zo te gebruiken.

Hoe wil de regering voorkomen dat grote stedelijke instellingen wederom onevenredig veel EU-subsidies weten binnen te halen, terwijl kleine instellingen in de regio moeite hebben met het voldoen aan procedures en administratieve vereisten?

Is de regering bereid om te bevorderen dat EU-steun wordt gebruikt voor dorpshuizen, multifunctionele culturele voorzieningen, lokale musea, streekarchieven en vrijwilligersorganisaties in kleine kernen?

Kosten, uitvoerbaarheid en administratieve lasten

Deze leden vragen welke financiële consequenties de regering verwacht voor het Rijk, de provincies en gemeenten bij de uitvoering van het Europees cultuurkompas, inclusief cofinanciering van EU-programma's, digitaliseringsverplichtingen, mogelijke fair pay-regelingen en klimaatveranderingsmaatregelen voor erfgoed.

Sluit de regering uit dat de uitvoering van het cultuurkompas leidt tot extra administratieve lasten voor kleine musea, fanfares, muziekverenigingen, dorpshuizen en vrijwilligersorganisaties?

Is de regering bereid zich in te zetten voor een uitzonderingspositie of minimale lastenregime voor kleine culturele organisaties met bijvoorbeeld minder dan 5 fulltime-equivalent.

Kan de regering garanderen dat provincies en gemeenten door het Europees cultuurkompas niet geconfronteerd worden met extra kosten zonder dat daar een evenredige EU-vergoeding tegenover staat?

In het Europees cultuurkompas staat vermeld dat «*de culturele sectoren [verder] moeten (...) worden gemobiliseerd om klimaat- en biodiversiteitsmaatregelen te stimuleren, terwijl culturele actoren in staat moeten worden gesteld het voortouw te nemen bij de groene transitie.*»³ De fractieleden van de BBB vragen of de regering kan garanderen dat Nederlandse culturele instellingen de vrijheid houden zelf hun aanbod en activiteiten te bepalen. Kan de regering dit ook garanderen voor eventuele EU-voorschriften over diversiteit en inclusie in samenstelling van hun aanbod, activiteiten, samenwerkingspartners en medewerkers?

Jongeren, cultuurparticipatie en talentontwikkeling in de regio

Welke kansen ziet de regering om EU-cultuurkompas programma's in te zetten voor jeugdige talentontwikkeling op het platteland, zoals ondersteuning van muziekonderwijs, theatergroepen, lokale poppodia, amateurkunst en streekmuziek?

³ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 15.

Is de regering bereid te verkennen of Nederlandse regio's via EU-steun kunnen werken aan regionale stageplaatsen, leertrajecten en cultuurprojecten voor jongeren, zodat talent niet verplicht naar de Randstad hoeft uit te wijken?

Hoe zorgt de regering ervoor dat Europese cultuurpassen, DiscoverEU en andere Europese cultuurprogramma's door jongeren in krimpgebieden kunnen worden gebruikt, waar culturele voorzieningen schaars zijn?

Streektafen, immaterieel erfgoed en agrarische cultuur

Hoe benut de regering de ruimte die het Europees cultuurkompas biedt voor ondersteuning van streektafen zoals het Fries, Nedersaksisch en Limburgs?

Kan de regering bevestigen dat EU-steun kan worden ingezet voor immaterieel erfgoed, zoals bloemencorso's, varend erfgoed, platteland-sambachten, schutters- en gildetradities en agrarisch erfgoed?

Is de regering bereid om in Europees verband te pleiten voor erkenning van agrarische cultuurvormen als wezenlijk onderdeel van Europees cultureel erfgoed?

Grensregio's, Euregio's en toeristische kansen

De fractieleden van de BBB vragen welke kansen de regering ziet om het cultuurkompas strategisch te benutten voor grensregio's zoals Zuid-Limburg, Twente-Münsterland en Zeeuws-Vlaanderen, waar culturele samenhang en samenwerking naar volgens deze leden al van nature bestaat.

Wil de regering samen met regionale bestuurders onderzoeken of bepaalde regio's in aanmerking kunnen komen voor de nieuwe rondes van *European Capitals of Culture* na 2033?⁴

Is de regering bereid om toeristische kansen voor regio's te benutten door EU-steun te koppelen aan streekroutes, erfgoedlandschappen en lokale culturele producties?

Nationale ondersteuning van regio's

Is de regering bereid een landelijk-regionaal cultuurloket of taskforce op te zetten die provincies, kleine gemeenten, verenigingen en vrijwilligers ondersteunt bij het aanvragen van EU-middelen onder het cultuurkompas?

Wil de regering toezeggen dat provincies structureel worden betrokken bij de Nederlandse inzet richting Brussel inzake cultuur, zodat regionale prioriteiten steeds worden meegenomen?

⁴ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 14.

Goedkeuring

In het Europees cultuurkompas staat dat de Europese Commissie heeft voorgesteld haar bestedingen aan cultuur te verdubbelen.⁵ Deze leden vragen of de regering daarvoor een concrete financiële beschrijving heeft gezien. Is de regering betrokken geweest bij het opstellen van de nieuwe EU-begroting voor cultuur? Is de regering ervan overtuigd dat al de extra uitgaven nuttig en nodig zijn, ook voor Nederland? Hoeveel procent van de nieuwe begroting zal door de Europese Commissie aan Nederlandse cultuur en culturele erfenis worden besteed? De fractieleden van de BBB lezen in het BNC-fiche dat de regering zich kritisch uitlaat over de financiële gevolgen van de in de Mededeling aangekondigde maatregelen.⁶ Zij vragen wat nu precies het standpunt van de regering hierover is.

In het BNC-fiche geeft de regering aan nog niet overtuigd te zijn van de meerwaarde van een reeks voorstellen van de Europese Commissie, omdat ze al in de lidstaten of de EU-organisatie plaatsvinden en «*er geen onnodig extra werk moet worden gecreëerd.*»⁷ Deze leden vragen of de regering de genoemde Europese voorstellen al heeft tegengehouden of voornemens is dat nog te doen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

De fractieleden van **D66** onderschrijven het belang dat de Europese Commissie hecht aan cultuur als fundament voor democratische weerbaarheid, inclusie en Europese samenwerking. Naar aanleiding van deze Mededeling en de kabinetsreactie daarop, zoals verwoord in het BNC-fiche, hebben zij enkele vragen over de wijze waarop de regering voornemens is aan deze Europese inzet vervolg te geven.

Deze leden constateren dat de Europese Commissie in de Mededeling nadrukkelijk inzet op het vergroten van cultuurparticipatie van jongeren, onder meer via instrumenten als de EU-jongerenkortingskaart en DiscoverEU-routes.⁸ De regering geeft in het BNC-fiche echter aan de Nederlandse bijdrage aan de EU-jongerenkortingskaart te beëindigen.⁹ De fractieleden van D66 vragen de regering toe te lichten welke inhoudelijke en beleidsmatige overwegingen hieraan ten grondslag liggen en hoe deze keuze zich verhoudt tot de gedeelde Europese ambitie om de toegang van jongeren tot cultuur te vergroten, in het bijzonder voor jongeren met een beperkte financiële draagkracht.

Voorts lezen deze leden dat de regering in reactie op de Mededeling het belang onderschrijft van toegankelijkheid van cultuur voor mensen met een beperking en daarbij verwijst naar nationale maatregelen in het kader van het VN-verdrag Handicap.¹⁰ Zij vragen op welke wijze de regering deze inzet concreet wil vertalen naar haar handelen en prioriteiten in Europees verband, mede in het licht van de ambities die de Commissie in het cultuurkompas formuleert.

⁵ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 19.

⁶ Kamerstukken I 2025/26, 36 894, A, p. 6.

⁷ Kamerstukken I 2025/26, 36 894, A, p. 5.

⁸ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 6 en 21.

⁹ Kamerstukken I 2025/26, 36 894, A, p. 3.

¹⁰ Kamerstukken I 2025/26, 36 894, A, p. 3.

De Europese Commissie stelt daarnaast voor om het budget voor cultuur onder het volgende Meerjarig Financieel Kader aanzienlijk te verhogen.¹¹ In het BNC-fiche geeft de regering aan hier niet op vooruit te willen lopen.¹² De fractieleden van D66 vragen de regering toe te lichten waarom zij deze terughoudendheid passend acht, gegeven de door zowel de Commissie als de regering benadrukte rol van cultuur bij democratische weerbaarheid, sociale cohesie en innovatie in Europa.

Verder constateren deze leden dat de Commissie inzet op het versterken van de Europese kennisbasis op cultureel terrein, onder meer door betere dataverzameling en -uitwisseling.¹³ De regering geeft in het BNC-fiche aan het belang hiervan te onderkennen, maar niet overtuigd te zijn van de meerwaarde van het oprichten van een nieuwe Europese organisatie voor culturele gegevens.¹⁴ De fractieleden van D66 vragen toe te lichten waarom de regering bestaande instrumenten toereikend acht voor de ambities van het cultuurkompas, en op welke wijze zij bereid is bij te dragen aan verdere verbetering van Europese kennisdeling en datacoördinatie indien de Commissie knelpunten blijft signaleren.

De Europese Commissie benadrukt in haar Mededeling de nauwe samenhang tussen cultuur en onderwijs en wijst op de rol van kunst- en cultuuronderwijs bij democratisch burgerschap, creatief en kritisch denken en welzijn.¹⁵ De leden van de D66-fractie vragen tot slot hoe de regering deze inzet op cultuur als middel voor democratische vorming en burgerschapsontwikkeling actief wil ondersteunen in Europees verband en hoe zij deze inzet verbindt met de bredere Europese agenda voor democratische weerbaarheid.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van Volt

De fractieleden van **Volt** hebben met waardering kennisgenomen van het Europees cultuurkompas en het bijbehorende BNC-fiche. Volt onderschrijft de ambitie om cultuur nadrukkelijker te positioneren als drager van Europese waarden, democratische weerbaarheid en sociale cohesie en heeft nog enkele vragen hierover aan de regering.

Deze leden lezen in het BNC-fiche dat de regering onnodige regeldruk wil voorkomen.¹⁶ Zij vragen of de regering bereid is zich in Brussel actief in te zetten voor het uitgangspunt dat nieuwe rapportage- en dataverplichtingen onder het cultuurkompas uitsluitend worden ingevoerd indien zij aantoonbaar bestaande verplichtingen vervangen of vereenvoudigen. Kan de regering aangeven welke bestaande verplichtingen volgens haar in aanmerking komen voor vereenvoudiging of samenvoeging? Gaat Nederland in EU-verband pleiten voor toepassing van het «Once-Only» principe voor culturele instellingen en makers? Hoe wordt voorkomen dat niet-bindende EU-richtsnoeren via subsidievoorwaarden alsnog indirect verplichtend worden?

¹¹ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 19.

¹² *Kamerstukken I* 2025/26, 36 894, A, p. 6.

¹³ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 14.

¹⁴ *Kamerstukken I* 2025/26, 36 894, A, p. 5.

¹⁵ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 10.

¹⁶ *Kamerstukken I* 2025/26, 36 894, A, p. 6.

De culturele en creatieve sector bestaat grotendeels uit kleinere organisaties en zelfstandige makers, aldus de fractieleden van Volt. Zij vragen of de regering bereid is in de Raad te pleiten voor een expliciete proportionaliteitstoets bij nieuwe EU-instrumenten, gericht op uitvoerbaarheid voor kleine instellingen en zzp'ers. Hoe wordt voorkomen dat Europese instrumenten in de praktijk vooral toegankelijk zijn voor grotere instellingen? Gaat de regering dit punt expliciet agenderen in de OJCS-Raad?

Het cultuurkompas positioneert cultuur nadrukkelijk als onderdeel van het externe en geopolitieke beleid van de EU, zo constateren de fractieleden van Volt. Zij vragen hoe de regering zich in Brussel gaat inzetten om te borgen dat deze inzet niet leidt tot instrumentalisering van kunst en cultuur, maar uitgaat van artistieke autonomie en vrijheid. Welke inhoudelijke of procedurele grenzen acht de regering hierbij noodzakelijk? Hoe wordt geborgd dat kunstenaars en culturele instellingen deelname aan strategische of geopolitieke initiatieven kunnen weigeren zonder negatieve gevolgen?

Artistieke vrijheid is een kernwaarde van het Nederlandse cultuurbeleid, zo stellen de fractieleden van Volt. Zij vragen of de regering bereid is zich in Brussel in te zetten voor een stevige rol van lidstaten bij de opzet, uitvoering en interpretatie van culturele monitoring en waardendialogen. Hoe kijkt de regering in deze context aan tegen lidstaten waar artistieke vrijheid geen vanzelfsprekendheid is? Acht de regering structurele betrokkenheid van nationale parlementen wenselijk, en zo ja, hoe?

De Commissie kondigt in de Mededeling een AI-strategie voor de culturele en creatieve sectoren aan.¹⁷ De fractieleden van Volt vragen of de regering zich in Brussel actief gaat inzetten voor een uitwerking die strikt samenhangt met bestaande EU-wetgeving, waaronder de AI Act¹⁸ en het auteursrecht, om juridische versnippering te voorkomen. Welke concrete knelpunten of overlappen voorziet de regering op dit moment? Hoe wordt geborgd dat nieuwe richtsnoeren een heldere juridische status hebben?

Digitalisering en AI bieden kansen, maar kunnen ook bestaande machtsverhoudingen versterken, aldus genoemde leden. Zij vragen of de regering bereid is zich in Brussel in te zetten voor expliciete waarborgen dat de economische opbrengsten van AI-toepassingen in de culturele sector eerlijk ten goede komen aan makers. Ziet de regering het risico dat vooral grote platforms profiteren van Europese AI-initiatieven, en hoe wil zij dit adresseren? Gaat de regering pleiten voor transparantie-eisen over het gebruik van cultureel materiaal bij AI-training?

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ziet met belangstelling uit naar uw reactie en ontvangt deze graag binnen **vier weken** na dagtekening van deze brief.

Voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Th.W. Rietkerk

¹⁷ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 12.

¹⁸ VERORDENING (EU) 2024/1689 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie en tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 300/2008, (EU) nr. 167/2013, (EU) nr. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 en (EU) 2019/2144, en de Richtlijnen 2014/90/EU, (EU) 2016/797 en (EU) 2020/1828 (verordening artificiële intelligentie)

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 maart 2026

Op 11 februari 2026 hebben de leden van de fracties BBB, D66 en Volt schriftelijke vragen gesteld met betrekking tot Commissiemededeling over een cultuurkompas voor Europa.

Tot mijn spijt is beantwoording binnen de gestelde termijn niet mogelijk, omdat de vragen nadere afstemming vergen. Ik streef ernaar de vragen voor eind maart te beantwoorden.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.M. Letschert

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 31 maart 2026

Hierbij stuur ik u de antwoorden op de vragen van de leden van de fracties BBB, D66 en Volt betreffende de Commissiemededeling «Een cultuurkompas voor Europa».

De vragen werden ingezonden op 11 februari 2026 met kenmerk 179778

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.M. Letschert

De antwoorden op de schriftelijke vragen van de leden van de fracties BBB, D66 en Volt over de Commissiemededeling voor een cultuurkompas voor Europa met kenmerk 179778, ingezonden op 11 februari 2026.

II Reactie van de Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de BBB

Omdat de Mededeling volgens de fractieleden van de BBB een aanzienlijke uitbreiding van de activiteiten van de Europese Commissie op het terrein van cultuur betreft, vragen zij de regering om een toelichting en wisselen graag van gedachten over de inhoud en de gevolgen van de uitbreiding aan de hand van onderstaande onderwerpen.

Subsidiariteit, autonomie van regio's en plattelandstoets

De fractieleden van de BBB vragen hoe de regering de verenigbaarheid van het Europees cultuur-kompas beoordeelt met het uitgangspunt van de BBB dat cultuurbeleid primair een verantwoordelijkheid is van lidstaten, provincies en gemeenten. Ziet de regering risico's van feitelijke competentieverschuiving richting de EU?

Kan de regering garanderen dat het cultuurkompas geen verplichtingen oplegt aan gemeenten en provincies om hun cultuurbeleid aan te passen, bijvoorbeeld rond participatienormen, toegankelijkheidsvereisten of programmeringsrichtlijnen?

Is de regering bereid om bij de verdere uitwerking in Brussel expliciet een plattelandstoets te hanteren, zodat beleid niet uitsluitend wordt getoetst aan stedelijke maatstaven maar ook aan de realiteit van kleine kernen, dorpen en regio's?

De mededeling van de Commissie «cultuurkompas voor Europa» is een toekomstgericht strategisch raamwerk om cultuur te betrekken bij andere beleidsvelden van de Commissie. Het is een overzicht van het cultuurbeleid van de EU en daarmee een wegwijzer om beter gebruik te kunnen maken van de bestaande mogelijkheden die de EU biedt op het gebied van cultuur.

Wat betreft cultuur heeft de EU een ondersteunende bevoegdheid.¹⁹ De Commissie heeft gekozen voor een strategie die niet bindend is voor de lidstaten, maar wel voor meer verbinding kan zorgen tussen EU-cultuurbeleid en ander relevant beleid van de EU. Het cultuurkompas is geen regelgeving en er vloeien geen verplichtingen uit voort voor de lidstaten. Aan het kompas zelf heeft de Commissie geen budget verbonden. Er zijn dus geen middelen te verdelen onder het kompas.

De Commissie treedt met dit voorstel niet buiten haar bevoegdheid. Daarom constateert de regering dat er geen risico is op feitelijke competentieverschuiving richting de EU en dat er geen verplichtingen voor gemeenten en provincies uit voortvloeien.

Het cultuurkompas bevat een aankondiging van enkele voorstellen voor nieuwe activiteiten. Indien aan de orde, zal uw Kamer worden geïnformeerd over de kabinetsappreciatie van nieuwe Commissievoorstellen aan de hand van BNC-fiches. Deze fiches worden ook afgestemd met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse

¹⁹ Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, artikel 6.c

Gemeenten (VNG). Op deze wijze worden provincies en gemeenten structureel betrokken bij de Nederlandse inzet richting Brussel, ook inzake cultuur.

Kansen voor platteland, kleine kernen en regionale identiteit

Deze leden vragen of de regering ziet dat de EU in het cultuurkompas expliciet ruimte biedt voor versterking van plattelandscultuur, streekidentiteit, dorpshuizen, fanfares, bloemencorso's, regionaal erfgoed en cultuurverenigingen. Hoe gaat de regering ervoor zorgen dat deze kansen daadwerkelijk in de Nederlandse regio's landen?

Wil de regering samen met provincies verkennen welke plattelandsregio's (zoals Drenthe, Zeeland, de Achterhoek, Noord-Limburg, Friesland) het meest zouden kunnen profiteren van EU-steun voor cultuur, leefbaarheid en streekeigen erfgoed?

Is de regering bereid om EU-middelen gericht in te zetten voor kleinschalige regionale en lokale cultuurverenigingen, zoals beoefenaars van streektalen, volkscultuur, historische verenigingen, schutterijen en dorpskoren?

Alle regio's kunnen gebruik maken van het cultuurkompas als hulpmiddel om zich te oriënteren op de mogelijkheden die de EU biedt. Aan het kompas zelf heeft de Commissie geen budget verbonden en er zijn geen middelen te verdelen onder het kompas.

Voor de culturele en creatieve sectoren zijn wel middelen beschikbaar via Creative Europe. Het Creative Europe programma (2021–2027) is het zevenjarige financieel ondersteuningsprogramma van de EU op het gebied van cultuur en audiovisuele media. De Creative Europe Desk bij DutchCulture geeft bekendheid aan de mogelijkheden onder Creative Europe en ondersteunt aanvragers in de regio's met het aanvragen van middelen.

Verder bieden de grensoverschrijdende Interreg-programma's (specifiek Vlaanderen-Nederland en Maas-Rijn) in beperkte mate ruimte om EU-budget te gebruiken voor toerisme en vrijetijdsbesteding, met daarbinnen ook mogelijkheden voor projecten op het gebied van cultuur en erfgoed. Provincies, gemeenten, bedrijven en lokale verenigingen kunnen hiervoor projecten indienen. Het Interreg Europe programma biedt regio's de kans om beleid op onder andere het vlak van cultuur te verbeteren en effectiever te maken.

Eerlijke spreiding van middelen en versterken van lokale infrastructuur

De fractieleden van de BBB streven ernaar dat meer dan de helft van de beschikbare cultuurmiddelen ten goede zou moeten komen aan initiatieven buiten de Randstad. Zij vragen of de regering bereid is de gelden uit het cultuurkompas zo te gebruiken.

Hoe wil de regering voorkomen dat grote stedelijke instellingen wederom onevenredig veel EU-subsidies weten binnen te halen, terwijl kleine instellingen in de regio moeite hebben met het voldoen aan procedures en administratieve vereisten?

Is de regering bereid om te bevorderen dat EU-steun wordt gebruikt voor dorpshuizen, multifunctionele culturele voorzieningen, lokale musea, streekarchieven en vrijwilligersorganisaties in kleine kernen?

Aan het cultuurkompas zelf heeft de Commissie geen budget verbonden, zoals hierboven genoemd is. In het cultuurdomein zijn middelen beschikbaar via Creative Europe gericht op samenwerking tussen culturele professionals of organisaties uit tenminste drie landen. In de volgende periode van het Meerjarig Financieel Kader (MFK), vanaf 2028 tot en met 2034, is het voornemen om Creative Europe over te laten gaan in het programma AgoraEU. De onderhandelingen hierover lopen nog.

De Creative Europe Desk bij DutchCulture geeft bekendheid aan de mogelijkheden binnen Creative Europe in alle regio's binnen het Koninkrijk en ondersteunt aanvragers met het aanvragen van middelen. De Desk is aanwezig bij culturele evenementen in het hele Koninkrijk om het Creative Europe programma onder de aandacht te brengen en voor adviesgesprekken, match making, tonen van goede voorbeelden etc. Dit gebeurt van Terschelling (Oerol) tot Zeeland (Film by the Sea) en van Groningen (Eurosonic) tot Breda (Dutch Game Week) en ook in het Caribisch Gebied (webinar tijdens de EU Funding Week op Curacao en door het houden van online infosessies).

Aanvragers kunnen ondersteund worden bij hun aanvragen. De Desk legt daarvoor bijvoorbeeld verbinding met ervaren aanvragers en kan bemiddelen bij het vinden van samenwerkingspartners uit andere Europese landen. Hulpmiddelen staan voor iedereen beschikbaar in de vorm van: de Creative Europe NL-website (met alle subsidieregelingen vertaald naar het Nederlands, voorzien van extra uitleg), webinars (zodat iedereen op een laagdrempelige manier vanuit het hele Koninkrijk op dezelfde manier van informatie wordt voorzien), online brochures (waarin rekening wordt gehouden met de geografische spreiding in de succesvolle aanvragen die worden uitgelicht) en de CultureEU-financieringsgids. De resultaten van deze inspanningen zijn te lezen op de website van de Desk en in het jaarverslag.²⁰ Ook zijn binnen het Creative Europe Programma in de afgelopen jaren regelingen gestart die laagdrempelige mogelijkheden bieden, zoals Culture Moves Europe, om reizen door culturele professionals te bevorderen, b.v. voor artistieke ontwikkeling, samenwerking of uitwisseling.

Op 5 maart jl. is een regeling geopend binnen Creative Europe voor Europese samenwerkingsprojecten met een deadline van 5 mei. In deze regeling wordt opgeroepen ook plattelandsgebieden en de met de EU-lidstaten verbonden landen en gebieden overzee bij een project te betrekken, voor zover dit relevant is voor het project. Doel is om bredere deelname te bevorderen en ervoor te zorgen dat culturele samenwerking de diversiteit van Europa weerspiegelt.²¹

De eerdergenoemde grensoverschrijdende Interreg-programma's zijn afgebakende programmagebieden die specifiek gericht zijn op thema's en actoren in de grensregio. De Randstad valt buiten deze programmagebieden. Verder biedt het Interreg Duitsland–Nederland programma en het Interreg Maas-Rijn programma ook financieringsmogelijkheden voor kleine culturele initiatieven («people to people») in de grensregio.

Kosten, uitvoerbaarheid en administratieve lasten

Deze leden vragen welke financiële consequenties de regering verwacht voor het Rijk, de provincies en gemeenten bij de uitvoering van het Europees cultuurkompas, inclusief cofinanciering van EU-programma's,

²⁰ Zie b.v. jaarverslag Creative Europe in Nederland 2024 hier.

²¹ https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/crea/wp-call/2026/call-fiche_crea-cult-2026-coop_en.pdf

digitaliseringsverplichtingen, mogelijke fair pay-regelingen en klimaatveranderings-maatregelen voor erfgoed.

Sluit de regering uit dat de uitvoering van het cultuurkompas leidt tot extra administratieve lasten voor kleine musea, fanfares, muziekverenigingen, dorpshuizen en vrijwilligersorganisaties?

Is de regering bereid zich in te zetten voor een uitzonderingspositie of minimale lastenregime voor kleine culturele organisaties met bijvoorbeeld minder dan 5 fulltime-equivalent.

Kan de regering garanderen dat provincies en gemeenten door het Europees cultuurkompas niet geconfronteerd worden met extra kosten zonder dat daar een evenredige EU-vergoeding tegenover staat?

Het cultuurkompas brengt geen uitvoeringsverplichtingen, extra administratieve lasten of financiële consequenties met zich mee voor het Rijk, provincies gemeenten, of organisaties. Derhalve is een eventuele uitzonderingspositie of minimale lastenregime niet aan de orde.

Op sommige punten is het cultuurkompas een aankondiging van nieuwe activiteiten, welke apart zullen worden beoordeeld op de gebruikelijke wijze via BNC-fiches. Bij de nieuwe voorstellen van de EU zal de regering steeds beoordelen wat de meerwaarde van de voorstellen gaat zijn ten opzichte van bestaande Europese en nationale inzet. Aandacht voor mogelijke administratieve en financiële lasten is hier onderdeel van.

In het Europees cultuurkompas staat vermeld dat «de culturele sectoren [verder] moeten (...) worden gemobiliseerd om klimaat- en biodiversiteitsmaatregelen te stimuleren, terwijl culturele actoren in staat moeten worden gesteld het voortouw te nemen bij de groene transitie.»²² De fractieleden van de BBB vragen of de regering kan garanderen dat Nederlandse culturele instellingen de vrijheid houden zelf hun aanbod en activiteiten te bepalen. Kan de regering dit ook garanderen voor eventuele EU-voorschriften over diversiteit en inclusie in samenstelling van hun aanbod, activiteiten, samenwerkingspartners en medewerkers?

Het cultuurkompas bevat geen regelgeving en er vloeien geen verplichtingen uit voort voor de lidstaten. De culturele instellingen hebben de vrijheid om zelf hun aanbod en activiteiten te bepalen.

In Nederland spannen veel culturele organisaties en makers zich uit eigen beweging in om bijvoorbeeld klimaatverandering zoveel mogelijk te voorkomen. Door culturele organisaties die subsidie van OCW ontvangen te vragen de door de sector zelf in het leven geroepen Code diversiteit en inclusie te onderschrijven, vragen we hen om na te denken hoe ze invulling hieraan kunnen geven, zonder hier verplichtingen aan te verbinden.

Jongeren, cultuurparticipatie en talentontwikkeling in de regio

Welke kansen ziet de regering om EU-cultuurkompas programma's in te zetten voor jeugdige talent-ontwikkeling op het platteland, zoals ondersteuning van muziekonderwijs, theatergroepen, lokale poppodia, amateurkunst en streekmuziek?

²² COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 15.

Is de regering bereid te verkennen of Nederlandse regio's via EU-steun kunnen werken aan regionale stageplaatsen, leertrajecten en cultuurprojecten voor jongeren, zodat talent niet verplicht naar de Randstad hoeft uit te wijken?

Naast de eerdergenoemde middelen onder Creative Europe en Interreg, zijn er ook andere EU-initiatieven waarvan de cultuursector gebruik kan maken. Bijvoorbeeld het programma Erasmus+, specifiek met het oog op talentontwikkeling. Binnen onderwijs, training, volwasseneneducatie en de jeugdsector bestaan er mogelijkheden voor scholen, universiteiten, bibliotheken, musea, culturele centra en andere formele en informele onderwijsinstellingen om gezamenlijk en over grenzen heen te experimenteren met nieuwe creatieve benaderingen. Ook kunnen de culturele en creatieve sectoren gebruikmaken van de mobiliteitssubsidies die via het Erasmus+ programma worden verstrekt.²³ Deze middelen zijn ook inzetbaar in de regio's.

Hoe zorgt de regering ervoor dat Europese cultuurpassen, DiscoverEU en andere Europese cultuurprogramma's door jongeren in krimpgebieden kunnen worden gebruikt, waar culturele voorzieningen schaars zijn?

DiscoverEU bevordert Europese integratie en stimuleert klimaatvriendelijke vervoerswijze die mensen in heel Europa met elkaar verbindt.

Elke jongere die tijdens de aanmeldronde (bijna) 18 jaar is, kan deelnemen aan deze actie. De jongere moet woonachtig zijn in één van de EU-lidstaten of een derde land dat is geassocieerd met Erasmus+. Dit geldt dus ook voor alle Nederlandse jongeren, ook in krimpregio's. De voorlichting hiervan vindt met name online plaats.

Daarnaast kan iedere jongere onder de 30 jaar in Nederland de European Youth Card (EYC) aanvragen. Deze kaart wordt in Nederland uitgegeven en beheerd door Stichting CJP (Cultureel Jongerenpas). Met deze kaart heeft de gebruiker toegang tot verschillende kortingen op cultuuractiviteiten in heel Europa.

Streektaalen, immaterieel erfgoed en agrarische cultuur

Hoe benut de regering de ruimte die het Europees cultuurkompas biedt voor ondersteuning van streektaalen zoals het Fries, Nedersaksisch en Limburgs?

Het cultuurkompas benadrukt het belang van culturele en linguïstische diversiteit voor het waarborgen van Europese culturele soevereiniteit en een democratische cultuur. Het cultuurkompas wijst daarbij naar verschillende bestaande initiatieven die bijdragen aan het behouden van deze diversiteit. Binnen deze initiatieven zijn ook verschillende Nederlandse streektaalen vertegenwoordigd.

De regering ondersteunt via het Erasmus+ programma bijvoorbeeld strategische partnerschappen voor scholen om meer te leren over meertaligheid, het aanleren van talen, het gebruik van streek- en

²³ Verordening (EU) 2021/817 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van «Erasmus+»: het programma van de Unie voor onderwijs en opleiding, jeugd en sport, en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 1288/2013

bedreigde talen op scholen enz.²⁴ Door strategische partnerschappen aan te gaan, worden streektalen ondersteund.

Daarnaast wordt er ieder jaar met de *European Day of Languages* aandacht gevraagd voor meertaligheid, streektalen, en worden mensen gestimuleerd meer te weten te komen over de verschillende talen in de EU.

Kan de regering bevestigen dat EU-steun kan worden ingezet voor immaterieel erfgoed, zoals bloemencorso's, varend erfgoed, platteland-sambachten, schutters- en gildetradities en agrarisch erfgoed?

Ja, projecten binnen de culturele erfgoed sector kunnen bijvoorbeeld onder Creative Europe subsidie aanvragen, mits hier cultuurorganisaties uit drie of meer EU-landen bij betrokken zijn. Ook via de eerdergenoemde Interreg programma's bestaan mogelijkheden.

Wanneer het gaat om onderzoek en innovatie op het gebied van immaterieel erfgoed, biedt het huidige EU kaderprogramma voor onderzoek en innovatie, Horizon Europe, zowel enkele op dit onderwerp toegespitste als meer algemene financieringsmogelijkheden voor onderzoeksprojecten.

Onder het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) bestaan via Leader (samenwerking voor plattelandsontwikkeling) mogelijkheden die kunnen worden ingezet voor immaterieel erfgoed, bijvoorbeeld voor het herstel en behoud van agrarisch erfgoed zoals lokale voedselproductie, historisch erfgoed en culturele agrarische infrastructuur. Hier ligt de nadruk veelal op een bottom-up benadering om daarmee een bijdrage te leveren aan lokale cohesie en een vitaal platteland.

Is de regering bereid om in Europees verband te pleiten voor erkenning van agrarische cultuurvormen als wezenlijk onderdeel van Europees cultureel erfgoed?

Agrarische cultuurvormen worden deels al erkend onder het GLB. Het GLB faciliteert investeringen in plattelandinfrastructuur, waaronder culturele infrastructuur. Het helpt bijvoorbeeld bij het herstel en de bescherming van cultureel erfgoed, zoals de lokale productie van voedingsmiddelen (met geografische aanduidingen en lokale productie-methoden, die ook deel uitmaken van ons cultureel erfgoed) en historische culturele locaties, en bevordert daarmee culturele activiteiten, diensten en plattelandstoerisme.²⁵ Daarnaast bestaat het Europees Erfgoedlabel (EEL) waarvoor potentiële erfgoedlocaties of erfgoedinitiatieven een aanvraag kunnen indienen. Het EEL zet specifiek in op het zichtbaar maken van erfgoed met Europese waarden en benadrukt het belang van het betrekken van jongeren bij erfgoed. Ook initiatieven op het gebied van agrarische erfgoed kunnen zich hiervoor aanmelden. DutchCulture is beschikbaar voor vragen en kan meedenken met potentiële aanvragers voor het EEL.

²⁴ European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, *Linguistic diversity in the European Union – Examples of projects supporting regional and minority languages – Compilation of projects co-funded by the Erasmus+ Programme and Creative Europe*, Publications Office of the European Union, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/409467>

²⁵ CulturEU Funding Guide – Culture and Creativity

Grensregio's, Euregio's en toeristische kansen

De fractieleden van de BBB vragen welke kansen de regering ziet om het cultuurkompas strategisch te benutten voor grensregio's zoals Zuid-Limburg, Twente-Münsterland en Zeeuws-Vlaanderen, waar culturele samenhang en samenwerking naar volgens deze leden al van nature bestaat.

Zoals eerder aangegeven is het cultuurkompas een overzicht van het cultuurbeleid van de EU en daarmee een uitnodiging voor alle bestuurlijke lagen om gebruik te maken van deze informatie. Voor deze regio's zijn binnen het huidige MFK in het cultuurdomein verschillende eerdergenoemde middelen beschikbaar.

Wil de regering samen met regionale bestuurders onderzoeken of bepaalde regio's in aanmerking kunnen komen voor de nieuwe rondes van European Capitals of Culture na 2033?²⁶

Nederland is in 2033 samen met Italië aan de beurt om een culturele hoofdstad te hebben. Het Ministerie van OCW zal samen met de Commissie hiervoor de open oproep voorbereiden. Alle steden in Nederland kunnen hierop reageren, mits deze voldoen aan de in de verordening omschreven criteria. Voor het programma na 2033 bereidt de Commissie een voorstel voor. Na publicatie zal de regering hier een standpunt over innemen middels een BNC-fiche. Hiervoor worden het IPO en de VNG ook op de gebruikelijke wijze geconsulteerd.

Is de regering bereid om toeristische kansen voor regio's te benutten door EU-steun te koppelen aan streekroutes, erfgoedlandschappen en lokale culturele producties?

Het is mogelijk om de eerdergenoemde Interreg-projecten te koppelen aan een breed scala aan onderwerpen, mits dit binnen de randvoorwaarden van de programma's en de openstellingen past. Zo worden er al projecten gefinancierd die gelinkt zijn aan streekroutes of erfgoedlandschappen, zoals Wijnstraat of (Be)leefbare Schelde.

Nationale ondersteuning van regio's

Is de regering bereid een landelijk-regionaal cultuurloket of taskforce op te zetten die provincies, kleine gemeenten, verenigingen en vrijwilligers ondersteunt bij het aanvragen van EU-middelen onder het cultuurkompas?

In het cultuurdomein zijn zoals eerder genoemd middelen beschikbaar via het programma Creative Europe, in de volgende MFK-periode via AgoraEU. De Nederlandse Creative Europe Desk bij DutchCulture geeft bekendheid aan deze mogelijkheden en kan aanvragers ondersteunen. Ook provincies, kleine gemeenten, verenigingen en vrijwilligers kunnen een beroep doen op deze Desk.

Wil de regering toezeggen dat provincies structureel worden betrokken bij de Nederlandse inzet richting Brussel inzake cultuur, zodat regionale prioriteiten steeds worden meegenomen?

²⁶ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 14.

Uw Kamer wordt over de kabinetsappreciatie van nieuwe Commissievoorstellen geïnformeerd aan de hand van BNC-fiches. Deze fiches worden ook afgestemd met het IPO en de VNG. Op deze wijze worden provincies en gemeenten structureel betrokken bij de Nederlandse inzet richting Brussel, ook inzake cultuur.

In het Europees cultuurkompas staat dat de Europese Commissie heeft voorgesteld haar bestedingen aan cultuur te verdubbelen.²⁷ Deze leden vragen of de regering daarvoor een concrete financiële beschrijving heeft gezien. Is de regering betrokken geweest bij het opstellen van de nieuwe EU-begroting voor cultuur? Is de regering ervan overtuigd dat al de extra uitgaven nuttig en nodig zijn, ook voor Nederland? Hoeveel procent van de nieuwe begroting zal door de Europese Commissie aan Nederlandse cultuur en culturele erfenis worden besteed? De fractieleden van de BBB lezen in het BNC-fiche dat de regering zich kritisch uitlaat over de financiële gevolgen van de in de Mededeling aangekondigde maatregelen.²⁸ Zij vragen wat nu precies het standpunt van de regering hierover is.

Zoals de regering eerder heeft gedeeld²⁹ verwelkomt Nederland in beginsel het voornemen van de Commissie om op Europees niveau met het nieuwe programma AgoraEU in te zetten op de culturele en creatieve sector, media en de bevordering van fundamentele Europese rechten en waarden. Het is positief dat de Commissie voorstelt de synergie tussen de beleidsdomeinen te vergroten door de huidige programma's Creative Europe en Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV) samen te voegen en daarmee de sectoroverstijgende samenwerking te bevorderen.

De besteding van middelen uit het huidige Creative Europe of het toekomstige AgoraEU worden niet over de EU verdeeld op basis van percentages. Wat Nederlandse organisaties uit de culturele en creatieve sectoren ontvangen, is afhankelijk van de aanvragen. Wel kan gesteld worden dat Nederland kans ziet om goed gebruik te maken van Creative Europe: De Creative Europe Desk Nederland stelt in haar jaarverslag van 2024 dat Nederland al jarenlang tot de top tien van meest succesvolle aanvragers binnen Creative Europe behoort. In 2024 stond Nederland, gezamenlijk voor de subprogramma's Cultuur, MEDIA en Cross-sectoraal, zelfs op de vierde plaats. Dat laat het belang van het programma zien voor Nederland en de sterke positie van de Nederlandse cultuur, creatieve en media sectoren in Europa.³⁰

De onderhandelingen over de toekomst van het MFK 2028–2034 zijn wat betreft de financiële aspecten integraal met elkaar verbonden. Hier vallen ook de onderhandelingen over het overkoepelende budget voor cultuur onder. De Nederlandse inzet in de onderhandelingen, zoals eerder met uw Kamer gedeeld,³¹ is een ambitieus, gemoderniseerd en financieel houdbaar MFK. Deze onderhandelingen lopen op dit moment, waardoor de regering niet vooruit kan lopen op de integrale afweging van middelen na 2027. De regering heeft specifiek voor de cultuurbestedingen nog geen

²⁷ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 19.

²⁸ Kamerstukken I 2025/26, 36 894, A, p. 6.

²⁹ Kamerstuk 2025D39015

³⁰ Zie *Creative Europe in Nederland 2024, Feiten, cijfers en succesvolle projecten ondersteund door Creative Europe Cultuur, MEDIA & Cross-sectoraal*, p. 3. https://www.creativeeuropedesk.nl/sites/default/files/2025-12/Resultatenbrochure%20Creative%20Europe%202024_def.pdf

³¹ Kamerstuk 2025D13746

concrete financiële beschrijving gezien, buiten het Commissievoorstel voor een algeheel budget voor AgoraEU.

In het BNC-fiche geeft de regering aan nog niet overtuigd te zijn van de meerwaarde van een reeks voorstellen van de Europese Commissie, omdat ze al in de lidstaten of de EU-organisatie plaatsvinden en «er geen onnodig extra werk moet worden gecreëerd.»³² Deze leden vragen of de regering de genoemde Europese voorstellen al heeft tegengehouden of voornemens is dat nog te doen.

De regering wacht de voorstellen nog af. Wanneer de specifieke voorstellen gepubliceerd zijn, zullen deze apart worden beoordeeld op de gebruikelijke wijze, via BNC-fiches. Bij deze voorstellen zal de regering steeds beoordelen wat de meerwaarde van de voorstellen gaat zijn ten opzichte van de bestaande nationale en Europese inzet.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

De fractieleden van D66 onderschrijven het belang dat de Europese Commissie hecht aan cultuur als fundament voor democratische weerbaarheid, inclusie en Europese samenwerking. Naar aanleiding van deze Mededeling en de kabinetsreactie daarop, zoals verwoord in het BNC-fiche, hebben zij enkele vragen over de wijze waarop de regering voornemens is aan deze Europese inzet vervolg te geven.

Deze leden constateren dat de Europese Commissie in de Mededeling nadrukkelijk inzet op het vergroten van cultuurparticipatie van jongeren, onder meer via instrumenten als de EU-jongerenkortingskaart en DiscoverEU-routes.³³ De regering geeft in het BNC-fiche echter aan de Nederlandse bijdrage aan de EU-jongerenkortingskaart te beëindigen.³⁴ De fractieleden van D66 vragen de regering toe te lichten welke inhoudelijke en beleidsmatige overwegingen hieraan ten grondslag liggen en hoe deze keuze zich verhoudt tot de gedeelde Europese ambitie om de toegang van jongeren tot cultuur te vergroten, in het bijzonder voor jongeren met een beperkte financiële draagkracht.

De EYC bestaat sinds 1991. Iedereen jonger dan 30 kan een jongerenkaart krijgen. Jongeren – ingezetenen en reizigers – hebben met deze jongerenkaart toegang tot advies, kortingen en voordelen op het gebied van mobiliteit, accommodatie, cultuur, talencursussen en diensten en producten. In totaal bezitten ruim 7 miljoen jongeren een EYC. Vanuit Nederland is het CJP hierbij aangesloten. Bij nader inzien heeft per abus in het BNC-fiche gestaan dat de Nederlandse bijdrage aan de EYC beëindigd zal worden. Dit blijkt niet het geval; de bijdrage wordt gecontinueerd. Wel wordt er gekeken naar de meerwaarde van deelname van Nederland aan het Partial Agreement on Youth Mobility, een samenwerking tussen de Raad van Europa en de European Youth Card Association (EYCA). Dit partieel akkoord biedt institutionele ondersteuning aan het EYCA en de EYC promoot op haar beurt de waarden van de Raad van Europa, zijnde mensenrechten, democratische samenlevingen en goed functionerende rechtsstaten.

³² Kamerstukken I 2025/26, 36 894, A, p. 5.

³³ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 6 en 21.

³⁴ Kamerstukken I 2025/26, 36 894, A, p. 3.

Voorts lezen deze leden dat de regering in reactie op de Mededeling het belang onderschrijft van toegankelijkheid van cultuur voor mensen met een beperking en daarbij verwijst naar nationale maatregelen in het kader van het VN-verdrag Handicap.³⁵ Zij vragen op welke wijze de regering deze inzet concreet wil vertalen naar haar handelen en prioriteiten in Europees verband, mede in het licht van de ambities die de Commissie in het cultuurkompas formuleert.

De Commissie formuleert in het cultuurkompas o.a. als ambitie dat de EU het voortouw neemt in duurzame investering en een inclusief en toegankelijk ontwerp van de culturele infrastructuur en programma's en dat het daarin ook gelijke kansen creëert. Deze ambitie sluit aan bij de maatregelen die in Nederland vastgesteld zijn in de werkagenda van het VN-verdrag Handicap. In het BNC-fiche is dit vermeld, om de essentie van het Nederlands beleid op dit punt toe te lichten. Nederland zal de Europese ontwikkelingen volgen en waar relevant en mogelijk betrekken bij de Nederlandse aanpak. In het bijzonder gaat het hierbij om het door de Commissie in het cultuurkompas aangekondigde verslag ter ondersteuning van de lidstaten bij het verhogen van de deelname van personen met een handicap aan cultuur en de ondersteuning die zij ontvangen. Op verzoek van de Commissie, zal Nederland ook *best practices* delen voor dit rapport.

De Europese Commissie stelt daarnaast voor om het budget voor cultuur onder het volgende Meerjarig Financieel Kader aanzienlijk te verhogen.³⁶ In het BNC-fiche geeft de regering aan hier niet op vooruit te willen lopen.³⁷ De fractieleden van D66 vragen de regering toe te lichten waarom zij deze terughoudendheid passend acht, gegeven de door zowel de Commissie als de regering benadrukte rol van cultuur bij democratische weerbaarheid, sociale cohesie en innovatie in Europa.

Zoals in de voorgaande beantwoording genoemd en door de regering eerder gedeeld³⁸ verwelkomt Nederland in beginsel het voornemen van de Commissie om op Europees niveau met het nieuwe programma AgoraEU in te zetten op de culturele en creatieve sector, media en de bevordering van fundamentele Europese rechten en waarden. Het is positief dat de Commissie voorstelt de synergie tussen de beleidsdomeinen te vergroten door Creative Europe en CERV samen te voegen en daarmee de sectoroverstijgende samenwerking te bevorderen.

De onderhandelingen over de toekomst van het MFK 2028–2034 zijn wat betreft de financiële aspecten integraal met elkaar verbonden. Hier vallen ook de onderhandelingen over het overkoepelende budget voor cultuur onder. De Nederlandse inzet in de onderhandelingen, zoals eerder met uw Kamer gedeeld,³⁹ is een ambitieus, gemoderniseerd en financieel houdbaar MFK. Deze onderhandelingen lopen op dit moment, waardoor de regering niet vooruit kan lopen op de integrale afweging van middelen na 2027. De regering heeft specifiek voor de cultuurbestedingen nog geen concrete financiële beschrijving gezien, buiten het Commissievoorstel voor een algeheel budget voor AgoraEU.

³⁵ Kamerstukken I 2025/26, 36 894, A, p. 3.

³⁶ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 19

³⁷ Kamerstukken I 2025/26, 36 894, A, p. 6.

³⁸ Kamerstuk 2025D39015

³⁹ Kamerstuk 2025D13746

Verder constateren deze leden dat de Commissie inzet op het versterken van de Europese kennisbasis op cultureel terrein, onder meer door betere dataverzameling en -uitwisseling.⁴⁰ De regering geeft in het BNC-fiche aan het belang hiervan te onderkennen, maar niet overtuigd te zijn van de meerwaarde van het oprichten van een nieuwe Europese organisatie voor culturele gegevens.⁴¹ De fractieleden van D66 vragen toe te lichten waarom de regering bestaande instrumenten toereikend acht voor de ambities van het cultuurkompas, en op welke wijze zij bereid is bij te dragen aan verdere verbetering van Europese kennisdeling en datacoördinatie indien de Commissie knelpunten blijft signaleren.

De regering wacht nadere voorstellen af voor de in het cultuurkompas aangekondigde EU culturele data hub. Pas dan kan een gedegen afweging gemaakt worden over de toegevoegde waarde. Daarbij hecht zij groot belang aan het verzamelen en uitwisselen van culturele data, trends en *best practices*, maar wil zij overlap met bestaande initiatieven en netwerken voorkomen.

De Europese Commissie benadrukt in haar Mededeling de nauwe samenhang tussen cultuur en onderwijs en wijst op de rol van kunst- en cultuuronderwijs bij democratisch burgerschap, creatief en kritisch denken en welzijn.⁴² De leden van de D66-fractie vragen tot slot hoe de regering deze inzet op cultuur als middel voor democratische vorming en burgerschapsontwikkeling actief wil ondersteunen in Europees verband en hoe zij deze inzet verbindt met de bredere Europese agenda voor democratische weerbaarheid.

Het kabinet onderschrijft de belangrijke rol van cultuur en de vrijheid van expressie als onderdeel van democratische weerbaarheid. Dit wordt ook door Nederland benadrukt in de bespreking door de Raad van het Europees Schild voor de Democratie, als bredere Europese agenda voor dit onderwerp. In de concepttekst van dit voorstel benoemt de Commissie reeds het belang van de vrijheid van culturele expressie, bescherming van makers en culturele instellingen als onderdeel van democratische weerbaarheid.

Bovendien is Nederland aangesloten bij het ACEnet, een informeel netwerk van beleidsmakers op Europees niveau om kennis en informatie over cultuureducatie uit te wisselen. Democratische vorming en burgerschapsontwikkeling behoren tot de prioriteiten van dit netwerk.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van Volt

De fractieleden van Volt hebben met waardering kennisgenomen van het Europees cultuurkompas en het bijbehorende BNC-fiche. Volt onderschrijft de ambitie om cultuur nadrukkelijker te positioneren als drager van Europese waarden, democratische weerbaarheid en sociale cohesie en heeft nog enkele vragen hierover aan de regering.

Deze leden lezen in het BNC-fiche dat de regering onnodige regeldruk wil voorkomen.⁴³ Zij vragen of de regering bereid is zich in Brussel actief in te zetten voor het uitgangspunt dat nieuwe rapportage- en dataverplicht-

⁴⁰ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 14.

⁴¹ Kamerstukken I 2025/26, 36 894, A, p. 5.

⁴² COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 10.

⁴³ Kamerstukken I 2025/26, 36 894, A, p. 6.

tingen onder het cultuurkompas uitsluitend worden ingevoerd indien zij aantoonbaar bestaande verplichtingen vervangen of vereenvoudigen. Kan de regering aangeven welke bestaande verplichtingen volgens haar in aanmerking komen voor vereenvoudiging of samenvoeging? Gaat Nederland in EU-verband pleiten voor toepassing van het «Once-Only» principe voor culturele instellingen en makers? Hoe wordt voorkomen dat niet-bindende EU-richtsnoeren via subsidievoorwaarden alsnog indirect verplichtend worden?

De regering staat kritisch tegenover nieuwe rapportage- en dataverplichtingen of het oprichten van een nieuwe structuur of organisatie in relatie tot het cultuurkompas. De regering ondersteunt eventuele nieuwe voorstellen dan ook alleen als er meerwaarde voor is en de nieuwe verplichtingen en/of organisaties niet overlappen met al bestaande verplichtingen, netwerken of organisaties. Onnodig extra werk moet niet worden gecreëerd.

Uiteraard is het bij niet bindende EU-richtsnoeren niet verplicht om deze te implementeren in nationaal recht. Nederland kan er bij een subsidieverlening in een individueel geval voor kiezen onderdelen uit richtsnoeren toch mee te nemen (bijvoorbeeld als subsidieverplichting) als deze voor Nederland een wenselijk doel dienen. Op voorhand stellen dat niet bindende EU-richtsnoeren in geen geval indirect mogen doorwerken, vindt de regering daarom niet wenselijk voor het Nederlandse cultuurbeleid.

De culturele en creatieve sector bestaat grotendeels uit kleinere organisaties en zelfstandige makers, aldus de fractieleden van Volt. Zij vragen of de regering bereid is in de Raad te pleiten voor een expliciete proportionaliteitstoets bij nieuwe EU-instrumenten, gericht op uitvoerbaarheid voor kleine instellingen en zzp'ers. Hoe wordt voorkomen dat Europese instrumenten in de praktijk vooral toegankelijk zijn voor grotere instellingen? Gaat de regering dit punt expliciet agenderen in de OJCS-Raad?

Op verschillende momenten in het besluitvormingsproces rond EU-financieringsinstrumenten is aandacht voor de uitwerking van een voorstel op de doelgroep. Zo vindt bijvoorbeeld bij de beoordeling van nieuwe beleidsvoorstellen vanuit de Europese Commissie een proportionaliteitstoets plaats.

Op dit moment lopen de onderhandelingen voor het nieuwe AgoraEU programma. Hierbinnen is ook aandacht voor gebruiksvriendelijkheid van het programma voor kleine organisaties en zelfstandige makers. De verwachting is dat de uitvoerbaarheid van de procedures wordt verbeterd door middel van de vereenvoudiging en standaardisering van procedures. Dit heeft een positief effect op alle individuen en instanties die aanspraak willen maken op de Europese subsidies.

Tijdens de uitvoering van het Creative Europe programma kunnen aanvragers worden ondersteund door de Creative Europe Desk bij DutchCulture gedurende het aanvraagproces. De inzet van de regering is om deze service te behouden onder het nieuwe AgoraEU programma.

Het cultuurkompas positioneert cultuur nadrukkelijk als onderdeel van het externe en geopolitieke beleid van de EU, zo constateren de fractieleden van Volt. Zij vragen hoe de regering zich in Brussel gaat inzetten om te borgen dat deze inzet niet leidt tot instrumentalisering van kunst en cultuur, maar uitgaat van artistieke autonomie en vrijheid. Welke inhoudelijke of procedurele grenzen acht de regering hierbij noodzakelijk? Hoe wordt geborgd dat kunstenaars en culturele instellingen deelname

aan strategische of geopolitieke initiatieven kunnen weigeren zonder negatieve gevolgen?

Het belang van artistieke autonomie en vrijheid zijn kernwaarden binnen het EU cultuurkompas. In het EU cultuurkompas is het versterken van Europese waarden en culturele rechten één van de vier richtingen waarop de Commissie in wil zetten. Ook hier staan de bescherming van artistieke vrijheid, het bevorderen van diversiteit van culturen en talen in Europa en het verbreden van de deelname en toegankelijkheid van cultuur centraal. De Europese Commissie moet ervoor zorgen dat de uitvoering van de begroting van de Unie plaatsvindt in overeenstemming met het Handvest van de grondrechten van de EU en met de waarden die zijn vastgelegd in artikel 2 van het VEU. Nederland zet zich actief in om te voorkomen dat cultuur wordt geïnstrumentaliseerd voor politieke of geopolitieke doeleinden. In het Nederlands standpunt wordt benadrukt dat cultuur moet bijdragen aan democratie, sociale cohesie en het versterken van Europese waarden. Concreet zorgt Nederland ervoor dat in EU verband en binnen de Raad van Europa de vrijheid van artistieke expressie centraal staat. Dit gebeurt onder andere door ervaringen en *best practices* uit te wisselen tussen lidstaten, bijvoorbeeld via het Compendium of Cultural Policies and Trends.

Artistieke vrijheid is een kernwaarde van het Nederlandse cultuurbeleid, zo stellen de fractieleden van Volt. Zij vragen of de regering bereid is zich in Brussel in te zetten voor een stevige rol van lidstaten bij de opzet, uitvoering en interpretatie van culturele monitoring en waardendialogen. Hoe kijkt de regering in deze context aan tegen lidstaten waar artistieke vrijheid geen vanzelfsprekendheid is? Acht de regering structurele betrokkenheid van nationale parlementen wenselijk, en zo ja, hoe?

De regering onderschrijft het belang van een rol voor lidstaten bij de opzet, uitvoering en interpretatie van culturele monitoring en waardebeoordelingen binnen het Europese cultuurkompas. Cultuurbeleid is immers primair een nationale bevoegdheid en de diversiteit van culturele tradities binnen Europa vraagt om een benadering waarin EU-lidstaten actief betrokken zijn en medeverantwoordelijkheid dragen. Het hierboven genoemde Compendium of Cultural Policies en Trends van de Raad van Europa biedt een platform voor monitoring en waardendialogen. Dit gebeurt via informatie van landen over hun cultuurbeleid en door een specifiek onderwerp uit te lichten onder de term «campaigns». In 2023–2024 is het onderwerp van vrijheid van artistieke expressie uitgediept, inclusief een overzicht hoe artistieke vrijheid in Europa ervoor staat.⁴⁴

Tegelijkertijd is het van belang dat Europese samenwerking op cultureel terrein plaatsvindt met inachtneming van de fundamentele waarden van de Europese Unie, waaronder artistieke vrijheid en vrijheid van meningsuiting. In de dialoog met lidstaten waar deze vrijheden onder druk staan, zal Nederland het belang van deze waarden benadrukken. In het Nederlandse Beleidskader Internationaal Cultuurbeleid (ICB) is in het bijzonder aandacht voor de *soft power* van cultuur, een belangrijk instrument om bijvoorbeeld de ruimte voor het maatschappelijke middenveld te versterken en daarmee de democratische weerbaarheid van samenlevingen te vergroten. Zo ondersteunt het ICB projecten, kunstenaars en culturele organisaties in het buitenland, ook binnen de EU, die werken aan artistieke vrijheid, onafhankelijke kunst en vrije expressie. Door samenwerking, financiering en culturele uitwisseling versterkt dit beleid de maatschappelijke ruimte, zodat kunstenaars en culturele instellingen ook

⁴⁴ <https://www.culturalpolicies.net/campaign/freedom-of-artistic-expression/>

in landen met druk op artistieke vrijheid hun belangrijke bijdragen kunnen leveren.

De regering acht structurele betrokkenheid van nationale parlementen wenselijk, onder meer om democratische legitimiteit en transparantie te versterken. Dit kan bijvoorbeeld via tijdige informatievoorziening, parlementaire consultatie bij relevante Europese initiatieven en uitwisseling tussen nationale parlementen en Europese instellingen. Een dergelijke betrokkenheid kan bijdragen aan een breder gedragen en evenwichtig Europees cultuurbeleid.

De Commissie kondigt in de Mededeling een AI-strategie voor de culturele en creatieve sectoren aan.⁴⁵ De fractieleden van Volt vragen of de regering zich in Brussel actief gaat inzetten voor een uitwerking die strikt samenhangt met bestaande EU-wetgeving, waaronder de AI Act⁴⁶ en het auteursrecht, om juridische versnippering te voorkomen. Welke concrete knelpunten of overlappen voorziet de regering op dit moment? Hoe wordt geborgd dat nieuwe richtsnoeren een heldere juridische status hebben?

Een AI-strategie voor de culturele en creatieve sectoren is in oktober door de Commissie aangekondigd als een van de vlaggenscheppen van de Apply AI Strategie. Zoals gedeeld in de kabinetsreactie op deze strategie steunt de regering dat de Commissie per sector acties zal ondernemen om de specifieke uitdagingen voor AI-adoptie in die sectoren te adresseren. Het verschilt namelijk sterk per sector en subsector op welke manier AI waarde kan toevoegen en welke kansen en uitdagingen er zijn om AI te integreren. Daarbij is de algemene kabinetslijn dat EU-wetgeving coherent moet zijn en zal de regering blijvend inzetten op het voorkomen van overlap en versnippering. Richtsnoeren moeten zo veel mogelijk aansluiten op bestaande wetgeving als de AI-verordening. Waar nadere concretisering nodig is pleit Nederland ervoor om gebruik te maken van gedelegeerde- of uitvoeringshandelingen.

De AI-strategie voor culturele en creatieve sectoren wordt in het eerste kwartaal van 2027 verwacht. Vanwege het hoge tempo van AI-ontwikkelingen bestaat het risico dat de strategie wordt ingehaald door de tijd.

Digitalisering en AI bieden kansen, maar kunnen ook bestaande machtsverhoudingen versterken, aldus genoemde leden. Zij vragen of de regering bereid is zich in Brussel in te zetten voor expliciete waarborgen dat de economische opbrengsten van AI-toepassingen in de culturele sector eerlijk ten goede komen aan makers. Ziet de regering het risico dat vooral grote platforms profiteren van Europese AI-initiatieven, en hoe wil zij dit adresseren? Gaat de regering pleiten voor transparantie-eisen over het gebruik van cultureel materiaal bij AI-training?

Er is momenteel geen actieve inzet voor verplichte compensatie aan makers voor economische opbrengsten van AI-toepassingen in de culturele sector. Nederland ondersteunt transparantie en auteursrecht naleving als indirect mechanisme, met name middels de AI-verordening. Daarnaast biedt de EU richtlijn inzake auteursrecht in de digitaal eenge-

⁴⁵ COM(2025)785 – Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een cultuurkompas voor Europa, p. 12.

⁴⁶ Verordening (EU) 2024/1689 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot vaststelling van geharmoniseerde regels betreffende artificiële intelligentie en tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 300/2008, (EU) nr. 167/2013, (EU) nr. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 en (EU) 2019/2144, en de Richtlijnen 2014/90/EU, (EU) 2016/797 en (EU) 2020/1828 (verordening artificiële intelligentie)

maakte markt (Digital Single Market) meer directe controle aan makers van (cultureel) materiaal.⁴⁷

Er is een reëel risico dat AI-ontwikkeling schaalvoordelen voor grote platforms versterkt. De regering zal toezien op de uitvoering van de Europese Digital Markets Act, die zich richt op eerlijke concurrentie en voorkomen van machtsmisbruik, en de Digital Services Act die verplichtingen oplegt aan zeer grote online platforms (VLOPs) op het gebied van risico's, transparantie en accountability. De regering zal verder toezien op de uitvoering van de AI-verordening, waarin transparantie eisen over het gebruik van trainingsmateriaal zijn opgenomen. Zo moeten aanbieders van AI-modellen voor algemene doeleinden een voldoende gedetailleerde samenvatting van trainingsmateriaal publiceren en aantonen dat zij EU-auteursrecht naleven.⁴⁸

⁴⁷ Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees Parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt en tot wijziging van Richtlijnen 96/9/EG en 2001/29/EG (Voor de EER relevante tekst.)

⁴⁸ Verordening (EU) 2024/1689 (verordening artificiële intelligentie), art. 53